

Xerothermní měkkýší fauna Lištických skalek (CHKO Český kras)

Xerothermophilous molluscan fauna of the Lištice Rocks (Bohemian Karst Protected Landscape Area)

Vojen Ložek¹

Abstract

The Lištice Rocks form a group of southwest-facing rocky outcrops consisting mainly of Silurian basaltic submarine volcanics lining the Berounka River downstream of the town of Beroun (central Bohemia). Their pyroclastic facies is rich in CaCO_3 , grading locally into tuffaceous limestones. Soils developed on these rocks are characterized by coarse granular texture and bear extremely xerothermophilous grassland providing suitable habitats to steppe snails such as *Granaria frumentum*, *Pupilla sterrii* and *P. triplicata*. Both *Pupilla* species are considered relics of glacial loess steppe malacocoenoses. Among central European xerothermic habitats these grasslands represent a type nearest to the continental desert steppe.

1. Úvod

Lištické skalky představují defilé výchozů silurské vulkanické série na levém břehu Berounky v 1,3 km dlouhém úseku od berounského železničního mostu k bývalému Vitáckovu mlýnu proti Tetínu. I když se v krajinné scénérii nemohou rovnat s blízkou kulisou skalních stěn Šanova kouta, představují z přírodovědného hlediska jeden z nejpozoruhodnějších okrsků Českého krasu. Názvy skal jsou uvedeny podle práce ŠPRYŇAR, PALICE a SOLDÁN (2008).

Je to především vysoce xerothermní ráz skalních stanovišť podmíněný celou řadou specifických okolností, které shrnuje následující výčet:

- jz. orientace skalních srázů v chráněné kotlině v nadmořské výšce 218–260 m

Tab. 1. Měkkýší Lištických skalek. Vysvětlivky: 1 – Kozí skála, diabas, sběr 2. října 2003; 2 – Merhoutova skála, silně vápnitý diabasový tuf („žabák“), sběr 17. června 2004; 3 – Skládaná skála, silně tuftický vápenec, sběr 13. května 1982; 4 – Židovská skála (Studničná), diabasový tuf, sběr 21. října 1977. Četnost (abundance) jedinců: R – minimální (jednotlivé kusy); L – nízká; X – střední; H – vysoká.

Tab. 1. Molluscan fauna of the Lištice Rocks. Explanations: 1 – Kozí skála Rock, altered basalt (diabase), collected on October 2, 2003; 2 – Merhoutova skála Rock, strongly calcareous diabase tuff, collected on June 17, 2004; 3 – Skládaná skála Rock, strongly tuffaceous limestone, collected on May 13, 1982; 4 – Židovská skála Rock (Studničná), diabase tuff, collected on October 21, 1977. Abundance: R – rare (few individuals); L – low; X – medium; H – high.

Ekologické skupiny Typická stanoviště	Výčet druhů	Lokalita			
		1	2	3	4
Zapojený les	<i>Aegopinella pura</i> <i>Semilimax semilimax</i>	– –	R R	– –	– –
Převážně les, podružně křoviny, parková krajina, vysoká bylinná vegetace	<i>Alinda biplicata</i> <i>Discus rotundatus</i> <i>Helix pomatia</i>	– – –	X L –	– L X	– L –
Stepi, krasové stepi, xerothermní skály	<i>Cecilioides aciculata</i> <i>Granaria frumentum</i> <i>Pupilla sterrii</i> <i>Pupilla triplicata</i> <i>Xerolenta obvia</i> <i>Caucasotachea vindobonensis</i>	L H – X L X	X H X – X X	X H L – X X	X X X – L –
Převážně sušší až polostepní trávníky	<i>Pupilla muscorum</i> <i>Truncatellina cylindrica</i> <i>Vallonia costata</i> <i>Vallonia pulchella</i>	L X X X	– X L X	– X X X	– H – X
Světlé háje, stepní trávníky, xerothermní skály	<i>Bulgarica nitidosa</i> <i>Cochlicopa lubricella</i> <i>Euomphalia strigella</i>	R X L	R – L	H – –	– – R
Různé lesní i otevřené biotopy	<i>Vitrina pellucida</i>	R	R	–	R
Otevřené i lesní skály a sutě	<i>Helicigona lapicida</i>	–	–	–	R

¹ Nušlova 55/2295, 158 00 Praha 13

Český kras (Beroun), 45 (2019), 58–59, 1 tab., 1 obr.

© Muzeum Českého krasu, p. o., Beroun

ISSN 1211-1643

ISBN 978-80-87708-13-2

Obr. 1. Střední část Lištických skalek v leteckém pohledu. V levé části snímku vystupuje Merhoutova skála s nápadnou čtvercovou horní částí Merhoutova lomu, ve středu je Skládaná skála a vpravo od ní statek U Vondráků. Nahoře vpravo je patrné čelo dřívější skládky komunálního odpadu. Foto J. Jiroušek.

Fig. 1. Aerial photo of the central part of Lištica Rocks. Merhout's Rock is on the left, Skládaná Rock in the center. Photo by J. Jiroušek.

- nízký průměr ročních průměrných srážek kolem 500 mm
- skalní podklad tvořený podmořskými bazalty – diabasy a jejich pyroklastiky s vysokým obsahem CaCO_3 , místy až silně tuftitickými vápenci
- mělké půdy ovlivněné hrubě zrnitou zvětralínou s hlinitou příměsí – od bazických rankerů až po pararendziny na silně vápnitých tufech a tuftitických vápencích.

2. Zhodnocení malakofauny z ochrannářského hlediska

Plíží společenstva Lištických skalek představují cenný doplněk k poznání xerothermní drobné fauny Českého krasu (LOŽEK 1974). Jak vyplývá z předchozích údajů, jedná se o velmi svěbytný typ skalních stepí, jak z hlediska chemizmu jejich půd, tak fyzikálních vlastností. Jde především o půdní mikroklima charakterizované extrémními výkyvy teplot jak v denním tak ročním cyklu. Totéž platí do značné míry i o vlhkosti. Mezi našimi terestrickými biotopy jde o případ, který se nejvíce blíží poměrům v pustinné stepi s nespojivým drnem. Obě zrnovky rodu *Pupilla* – *P. sterrii* i *P. triplicata*, které jsou obvykle vázány na vysoce xerothermní skály, zde v důsledku toho žijí i na kamenitých stráních, a to ve společnosti submediteranních prvků jako je *Granaria frumentum* nebo novodobý přistěhovalce terikolní *Cecilioides acicula*. Spolu s charakteristickou vegetací (ŠPRYŇAR, PALICE a SOLDÁN 2008) se nám zde zachovaly specifické ekosystémy, které lze v rámci českých zemí právem považovat za jedinečné. V Českém krasu nacházíme jejich obdobu jedině na Hemrových skalách (PR Radotínské údolí) a na nedaleké Sušině v pozadí Šanova kouta (NPR Karlštejn). Vzdálenější obdobou je i PP Stará Ves v CHKO Křivo-

klátsko a do jisté míry i některá místa při jz. až j. okraji CHKO České středohoří, např. určité extrémní polohy v NPR Oblík a Raná nebo v PP Radobýl. Jedinečný ráz náleží těmto ekosystémům i v širším rámci střední Evropy.

Vzhledem k uvedeným hodnotám by proto i Lištické skalky zasluhovaly vyšší přírodovědeckou i ochrannářskou pozornost jako ukázkový objekt prvořadého významu.

Literatura

- LOŽEK V. (1974): Měkkýši Českého krasu z hlediska ochrany přírody. – *Bohemia Centralis*, 3: 163–174. Praha.
- ŠPRYŇAR P., PALICE Z., SOLDÁN Z. (2008): Vycházky za mechorosty, lišejníky a cévnatými rostlinami z Berouna do Srbska. – *Český kras*, XXXIV: 44–53. Beroun.